

Co-funded by
the European Union

Vpliv temeljnih pravic na evropsko zasebno pravo in vloga Sodišča EU

Dr. Petra Weingerl, MJur, DPhil (Oxford)

Vsebina predavanja

- (Evropsko) zasebno pravo
- Pristojnost EU na področju zasebnega prava
- Uporaba prava EU v DČ
- Evropeizacija zasebnega prava
- Temeljne pravice in zasebno pravo
- Oris vloge Sodišča EU
- Vpliv na različna področja zasebnega prava (poudarek na pogodbenem pravu)

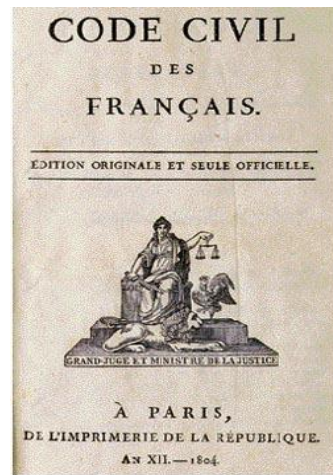
(Evropsko) zasebno pravo

- Zasebno (civilno) pravo – več kot le pravna pravila, pogosto del nacionalne pravne kulture

*"Ma vrai gloire, ce n'est pas d'avoir gagné quarante batailles;
Waterloo effacera le souvenir de tant de victoires.*

Ce que rien n'effacera, ce qui vivra éternellement, c'est mon Code Civil."

Napoléon Bonaparte

(Evropsko) zasebno pravo

- Obligacijsko pravo
  - Pogodbeno pravo
  - Nepogodbeno pravo
- Stvarno pravo
- Družinsko pravo

- Evropsko zasebno pravo?
  - Je poenotenje zaželeno in legitimno?
  - Kako doseči poenotenje? Evolucija / Kreacija / Zakonodajna konkurenca?

Pristojnost EU na področju zasebnega prava

- 5. člen PEU
  - Načelo prenosa pristojnosti, načelo subsidiarnosti, načelo sorazmernosti
- Nobena določba Pogodb ne daje Uniji splošne pristojnosti na področju zasebnega prava
- Pravna podlaga za ukrepe, ki posegajo v zasebno pravo, npr.:
  - 169(2)(b). člen PDEU (potrošniki)
  - 101. člen PDEU (konkurenca)
  - 114. člen PDEU (harmonizacijska klavzula)
  - 352. člen PDEU (klavzula fleksibilnosti)

Temeljne pravice in zasebno pravo

- Pojem temeljnih pravic (ang. *fundamental rights*)
- Tradicionalno sta bili področji zasebnega prava in temeljnih pravic ločeni
- Listina EU o temeljnih pravicah (2000, 2007, 2009)
  - Področje uporabe (člen 51; C-617/10, *Åkerberg Fransson*)

”Ker je zato treba, kadar nacionalna ureditev spada na področje uporabe prava Unije, spoštovati temeljne pravice, ki jih zagotavlja Listina, ne morejo obstajati primeri, v katerih nacionalna ureditev spada na področje uporabe prava Unije, ne da bi se uporabljale te temeljne pravice. *Dejstvo, da se uporabi pravo Unije, vključuje uporabo temeljnih pravic, ki jih zagotavlja Listina.*” (para. 21)
  - Tudi v horizontalnih razmerjih
    - C-176/12, *Association de médiation sociale (AMS)* (člen 27 – Pravica delavcev do obveščeniosti in posvetovanja v podjetju)
    - C-569/16, *Bauer* (člen 31(2) – Pravica do plačanega letnega dopusta)

Temeljne pravice in zasebno pravo

- Določbe Listine EU relevantne tudi za zasebno pravo, npr.:
  - Člen 7 (Spoštovanje zasebnega in družinskega življenja)
  - Člen 17 (Lastninska pravica)
  - Člen 20 (Enakost pred zakonom)
  - Člen 21 (Prepoved diskriminacije)
  - Člen 23 (Enakost žensk in moških)
  - Člen 38 (Varstvo potrošnikov)
  - Člen 47 (Pravica do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča)

Vpliv temeljnih pravic na zasebno pravo

- Horizontalni/vertikalni učinek
- Posredni/neposredni horizontalni učinek

Oris vloge Sodišča EU

- 267. člen PDEU, postopek za predhodno odločanje
  - Posebna razsežnost evropeizacije, ki jo Sodišče EU doseže s svojo razlago nekega harmoniziranega akta, določbe, pojma
  - Zapolnjevanje pravnih praznin, razlaga posameznih pojmov in konceptov
- ➔ Sodišče EU kot motor evropeizacije zasebnega prava
  - Pogosto razširi domet sekundarnega akta EU
  - Prizadevanje, da ne bi prevladal formalistični pristop, temveč "pravična" vsebinska rešitev

Oris vloge Sodišča EU

- Tehnike 'konstitucionalizacije', ki jih je uporabljalo Sodišče EU preden je Listina EU postala zavezujoča:
  - sklicevanje na 'skupno ustavno izročilo držav članic';
  - umestitev EKČP med splošna načela;
  - sklicevanje na Listino EU po njeni razglasitvi, a pred njeno formalno umestitev v pravni red EU.
- Sodniški aktivizem
  - pozitiven z vidika temeljnih pravic in 'socialnega deficita';
  - problematičen npr. z institucionalnega vidika.

Pogodbeno pravo – Temeljne pravice

- Bogata sodna praksa Sodišča EU
  - Sklepanje pogodb
  - Pravica do odstopa od pogodbe
  - Pravica do zamenjave in vrnitve blaga
  - Pravica do odškodnine
  - ...

Pogodbeno pravo

Direktiva 2008/48 o potrošniških kreditnih pogodbah

Preambula, uvodna izjava 45

(45) Ta direktiva spoštuje temeljne pravice in upošteva načela, priznana zlasti v Listini Evropske unije o temeljnih pravicah. Ta direktiva si še zlasti prizadeva, da bi zagotovila polno spoštovanje pravil o varovanju osebnih podatkov, pravice do lastnine, nediskriminacije, varovanja družinskega in poklicnega življenja in varstva potrošnikov v skladu z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah.

Pogodbeno pravo – Načelo varstva šibkejše pogodbene stranke

- Pogodbena svoboda ali avtonomija strank – “splošno načelo civilnega prava” (16. člen Listine EU - Svoboda gospodarske pobude)

- C-283/11, *Sky Österreich*

“Varstvo, ki ga daje navedeni člen 16, zajema pravico do izvajanja gospodarske ali trgovske dejavnosti, pogodbeno svobodo in svobodno konkurenco...” (para. 42)

- Potrošnik kot šibkejša stranka – potrebna posebna zaščita, da bi se njegovo ravnanje dejansko lahko štelo za svobodno (ne le formalna, temveč tudi materialna pogodbeno svoboda)
- Vendar tehtanje pravic ne pripelje nujno do rezultata, ugodnega za šibkejšo stranko!
C-426/11, *Alemo-Herron*

Pogodbeno pravo – Načelo varstva šibkejše pogodbenne stranke

Hipotekarni krediti

- *C-415/11, Aziz*
- *C-169/14, Sánchez Morcillo*
- *C-34/14, Kušionová*

- pravica do stanovanja kot temeljna pravica na podlagi 7. člena Listine EU

“V pravu Unije je pravica do stanovanja temeljna pravica, zagotovljena s členom 7 Listine, ki jo mora predložitveno sodišče upoštevati v zvezi z izvajanjem Direktive 93/13.” (para. 65)

“Izguba družinskega bivališča namreč ni samo mogoč resen poseg v pravice potrošnikov, temveč tudi postavitve družine zadevnega potrošnika v posebej negotov položaj” (para. 63)

Stvarno pravo

- Stvarno pravo med najmanj harmoniziranimi področji, pravo IP med najbolj harmoniziranimi

17. člen Listine EU Lastninska pravica

1. Vsakdo ima pravico imeti v posesti svojo zakonito pridobljeno lastnino, jo uporabljati, z njo razpolagati in jo komu zapustiti. Lastnina se nikomur ne sme odvzeti, razen v javno korist v primerih in pod pogoji, ki jih določa zakon, vendar le proti pravični in pravočasni odškodnini za njeno izgubo. Uživanje lastnine se lahko uredi z zakonom, kolikor je to potrebno zaradi splošnega interesa.
2. Zagotovljeno je varstvo intelektualne lastnine.

Družinsko pravo

- 7. člen Listine EU (Spoštovanje zasebnega in družinskega življenja)
- 24. člen Listine EU (Pravice otroka)
- Sekundarna zakonodaja (Uredba Bruselj II, Uredba Rim III...)
- Sodna praksa SEU
  - Temeljne pravice otroka (*Rinau, Detiček*)
  - Diskriminacija na podlagi spolne usmerjenosti (*K. B., Römer*)
  - Združitev družine (*Ruiz Zambrano, McCarthy, Dereci, O&S*)

Temeljne pravice in (evropsko) zasebno pravo

- Omejen vpliv temeljnih pravic na zasebno pravo...
  - 'učinek sevanja', vpliv na razlago pravil in načel zasebnega prava (posredni horizontalni učinek)
  - zasebno pravo je tako interpretirano v luči temeljnih pravic
- ....vendar pa na tak način pripomorejo k evropeizaciji zasebnega prava – ne samo zaradi sodne prakse SEU, tudi nacionalni sodniki morajo pri razlagi pravil s področja prava EU upoštevati temeljne pravice!